

ВІДГУК
офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Стратан-Артишкової Тетяни Борисівни
на дисертацію Яремчука Ярослава Леонтійовича
«Формування умінь імпровізації у майбутніх викладачів баяна-
акордеона в процесі інструментально-виконавської підготовки»,
представлену на здобуття наукового ступеня
доктора філософії
зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Дисертаційне дослідження присвячене висвітленню методики формування умінь імпровізації у майбутніх викладачів баяна-акордеона у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Тема дисертаційного дослідження Я. Л. Яремчука є безперечно актуальною. Музична імпровізація як мистецтво творчо мислити і виконувати музику одночасно, є фактором розвитку спеціальних здібностей, професійно-особистісних якостей, зокрема, креативності, емоційної чуттєвості, художньо-стильового і художньо-слухового досвіду, здатності до художнього пізнання і творення, розуміння закономірностей музичної мови, переживання художньо-образного змісту твору, володіння музично-виконавською технікою, стимулювання творчої самоактуалізації, потреби у творчому самовираженні, вдосконаленні художньо-виконавської культури майбутніх викладачів баяна-акордеона. Відтак, актуальність виконаного Я. Л. Яремчуком наукового дослідження не викликає сумнівів.

Предметом дисертаційного дослідження є педагогічні умови та методика формування умінь імпровізації у студентів мистецьких факультетів в процесі інструментально-виконавської підготовки. Розробка та впровадження цих умов визначають актуальність та новизну проблеми дослідження.

Актуальність теми дослідження підтверджується також тим, що воно виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри інструментального та оркестрового виконавства факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова з проблеми: «Формування у викладачів баяна - акордеона умінь імпровізації в процесі інструментально-виконавської підготовки».

Аналіз категоріального апарату дослідження та змісту дисертації засвідчив, що дисертація відповідає паспорту наукової спеціальності 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, оцінюється як високий. Достатньою повно та переконливо обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, стан її вирішення та доцільність дослідження.

Чітко визначено мету й завдання дослідження, його об'єкт і предмет, представлено методологічну і теоретичну основу дослідження, комплекс теоретичних, емпіричних та статистичних методів дослідження.

Висвітлено наукову новизну, котра полягає в тому, що вперше: - розроблено методику формування умінь імпровізації у майбутніх викладачів баяна-акордеона в процесі інструментально-виконавської підготовки; - розроблено критеріальний апарат та діагностичний інструментарій для перевірки стану сформованості умінь імпровізації у майбутніх викладачів баяна-акордеона в процесі інструментально-виконавської підготовки; - обґрунтовано організаційно-методичну модель формування умінь імпровізації у майбутніх викладачів баяна-акордеона в процесі інструментально-виконавської підготовки.

Безсумнівною видається практична цінність одержаних результатів дослідження, яка полягає у розробці та апробації методики поетапного формування навичок імпровізації у майбутніх викладачів баяна-акордеона в процесі інструментально-виконавської підготовки; отримані теоретичні висновки та експериментальні дані можна використовувати для певної корекції та розробки методики формування умінь імпровізації музикантів у навчальних закладах різного рівня підготовки.

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені М. П. Драгоманова, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв» закарпатської обласної ради.

Основні положення і результати дослідження обговорювалися на науково-практичних конференціях різного рівня.

Аналіз дисертаційної роботи, наукових публікацій Я. Л. Яремчука, а також опублікованих автором матеріалів апробаційного характеру, засвідчують теоретичну і практичну значущість проведеного наукового педагогічного дослідження; вагомий особистий внесок дисертанта в одержання наукових результатів.

Дисертація має чітку структуру: анотація; вступ; три розділи; висновки до кожного розділу; загальні висновки; список використаних джерел з теми дисертації, додатки. Розділи дисертації логічно завершені, містять висновки, які відповідають змісту та поставленим завданням дослідження.

У першому розділі дисертації – **«Теоретичні основи формування умінь імпровізації у майбутніх викладачів баяна-акордеона в процесі інструментально-виконавської підготовки»** розкрито сутність поняття «імпровізація» у науковому дискурсі.

Ретроспективний аналіз поняття «імпровізація» дав змогу автору зробити висновок щодо значущості мистецтва імпровізації у творчості митців минулих епох, визначення її як складної системи з різноманітними жанрами, стилями, напрямками, видами музично-виконавської творчості.

Автором визначено роль музично-виконавської імпровізації, її прийоми та засоби у сучасному інструментальному виконавстві; підкреслено взаємозв'язок всіх видів музично-творчого музикування в контексті імпровізації, зокрема, гра на слух, читання нот з листа, транспонування, спрямованих на вироблення практичних умінь імпровізації.

Привертає увагу другий розділ дослідження **«Методичні засади формування умінь імпровізації у майбутніх викладачів баяна-акордеона в процесі інструментально-виконавської підготовки»**, в якому дисертант розкриває зміст і структуру імпровізаційних умінь в системі фахової підготовки, визначає педагогічні умови ефективного формування умінь імпровізації у майбутніх викладачів баяна – акордеона.

Спираючись на наукові праці сучасних українських педагогів-музикантів (О. Дем'янчука, В. Роменця, Т. Панасенко та ін.), автор у структурі імпровізаційних умінь майбутніх викладачів баяна-акордеона доцільно виокремлює мотиваційно-емоційний, аналітичний, психомоторний, креативний компоненти, подає їх характеристики (Табл. 2.1., с. 85).

Необхідними та важливими визначаються науково-методологічні підходи, зокрема, цілісний, аксіологічний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, гедоністичний, синергетичний, а також спеціальні принципи, зокрема, принцип опори на музично-історичний досвід, принцип емоційної захопленості навчальним матеріалом, принцип рефлексивності та принцип виконавської самореалізації, котрі ефективно й плідно впливають на розвиток імпровізаційних умінь студентів.

Автором слушно визначено комплекс педагогічних умов, необхідних для ефективного формування умінь імпровізації у майбутніх викладачів баяна – акордеона: формування мотивації до імпровізаційних дій у процесі виконавства; створення проблемно-творчих завдань, спрямованих на виконання імпровізаційних дій; урахування психологічної готовності студента до публічних виступів; спрямованість навчального процесу на розвиток музично-слухових уявлень студентів.

У розділі представлено зв'язок наукових підходів, принципів та педагогічних умов у формуванні інтерпретаційних умінь майбутнього викладача баяна-акордеона (рис. 2.3.); подано етапи (аналітичний, практико-діяльнісний та імпровізаційно-творчий), котрі відображають траєкторію руху від програмування виконавчих дій до їх сенсомоторної реалізації (с. 125), а також відповідні кожному з цих етапів групи методів: мотиваційні, рефлексивні, дослідницькі.

Розроблено й схарактеризовано організаційно-методичну модель процесу формування імпровізаційних умінь майбутніх викладачів баяна-акордеона (Рисунок 2.5), яка містить мету, завдання, компоненти імпровізаційних умінь, наукові підходи, принципи, педагогічні умови, етапи, методи, завдання, результат, форми роботи й ґрунтується на поєднанні індивідуальних, колективних і самостійних форм роботи, а також урахуванні музичних здібностей студентів та їх довузівської підготовки.

У третьому розділі **«Дослідницько-експериментальна робота з формування умінь імпровізації у майбутніх викладачів баяна-акордеона в процесі інструментально-виконавської підготовки»** описано етапи організації (констатувальний, формувальний, контрольний) та методика проведення педагогічного експерименту.

На початковому етапі проведення дослідно-пошукової роботи дисертантом вирішено такі завдання: визначено критерії, показники та рівні сформованості уміння імпровізації у майбутніх викладачів баяна-акордеона; розроблено комплекс діагностичних завдань для виявлення у студентів вихідного рівня сформованості досліджуваного уміння; проведено необхідну організаційно-змістовну роботу, а саме: структуровано контингент учасників дослідно-пошукової роботи за рівнем їхньої виконавської підготовки; визначено оптимальні форми організації навчальних занять; проаналізовано можливості та форми міждисциплінарної взаємодії; класифіковано музично-ілюстративний матеріал за ступенем гармонічної складності; розроблено зміст творчих завдань та анкет для виявлення мотивації студентів до імпровізації; проведено констатувальну діагностику; узагальнено результати діагностики вихідного рівня сформованості у студентів уміння імпровізувати. Обґрунтовано критерії діагностики стану сформованості умінь імпровізації майбутніх викладачів баяна-акордеона у процесі інструментально-виконавської підготовки, а саме: мотиваційно-ціннісний; аналітико-прогностичний, операційно-виконавський, творчо-діяльнісний, показники та рівні сформованості умінь імпровізації в майбутніх викладачів баяна-акордеону.

На констатувальному етапі експериментальної роботи виявлено переважно низький (80%) рівень сформованості в студентів умінь імпровізації. Для максимально ефективного формування умінь імпровізації на наступному етапі представлена і впроваджена авторська методика, що передбачала: інтеграцію елементів інструментально-виконавської і вокальної техніки під контролем слуху; активізацію музичного мислення студентів; педагогічний контроль, самоконтроль і спільну корекцію виконавської роботи.

Для визначення ефективності експериментальної методики дослідником проведено порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального дослідження. Проведені статистичні розрахунки засвідчили ефективність та дієвість педагогічних умов та розробленої авторської методики формування умінь імпровізації у майбутніх викладачів.

Висновки до розділів та загальні висновки повно відображають якість та значущість отриманих дисертантом результатів, їхню новизну та перспективність для майбутніх досліджень.

В цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. У першому розділі дисертаційної роботи автор достатньо повно розкриває сутність поняття «імпровізація» у науковому дискурсі. На наш погляд, робота значно виграла б за умови акцентуації й розкриття унікальних *імпровізаційно-виконавських можливостей української народної вокально-інструментальної музики*, особливостей її розвитку та використання у творчості українських композиторів та у педагогічній практиці вітчизняних педагогів-музикантів XIX-XXI ст.
2. На нашу думку, у підрозділі 2.1. більш ґрунтовного розкриття потребує аналітичний компонент (с. 78-79), зокрема, виокремлення та конкретизація видів музично-теоретичного аналізу (художньо-стильового, інтонаційного, гармонічного, мелодичного та ін.), який суттєво впливає на розвиток імпровізаційних умінь майбутніх викладачів (с. 79), є основою, як слушно зазначає автор, «нових емоційних відкриттів» та художньо-творчої комунікації.
3. Схема авторської організаційно-методичної моделі формування умінь імпровізації (рис. 2.5, с. 128) потребує внесення контуру зв'язку внутрішніх компонентів, що представило б модель більш гнучкою й посилило можливості її розвитку.

4. У тексті дисертації спостерігається відсутність посилань на наукові праці (розділ 2.1, с. 78-79).

Проте висловлені зауваження і побажання не знижують загальної високої оцінки проведеного дослідження.

З урахуванням вище викладеного вважаємо, що дослідження є завершеним, самостійним, оригінальним дослідженням, містить нові наукові положення, має значущість для теорії та методики музичного навчання як у теоретичному, так і практичному аспектах, заслуговує позитивної оцінки, відповідає встановленим вимогам відповідно до «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а його автор Ярослав Леонтійович Яремчук заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор
Центральноукраїнського
державного університету
імені Володимира Винниченка

Т. Б. Стратан-Артишкова

